

Parlamentul
Republicii Moldova

EB nr. 10

7 octombrie 2021

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Biroul Permanent al Parlamentului

În conformitate cu prevederile art. 73 din Constituția Republicii Moldova și art. 47 din Regulamentul Parlamentului Republicii Moldova, se înaintează cu titlu de inițiativa legislativă proiectul de lege privind fondarea Centrului istoric „Cetatea Soroca”.

Anexe:

1. Proiectul de lege.
2. Nota informativă.

Deputat în Parlament

G. Podnarenco
A. Pilipetcaia

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA		
D.D.P. Nr. <u>275</u>		
" <u>12</u> "	<u>10</u>	20 <u>21</u>
Ora _____		

L E G E

privind fondarea Centrului Istoric “Cetatea Soroca”

În baza art.11 p. (2) din Legea nr. 764 din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială (MO nr. 16 din 29.01.2002), în scopul protecției, conservării și salvării pentru generațiile prezente și viitoare a peisajului cultural “Cetatea Soroca” – ansamblu de monumente istorico-culturale și natural-peisagistice din defileul râului Nistru, microzona municipiului Soroca, cu valoare excepțională pentru civilizația națională și internațională, precum și din punct de vedere istoric și științific,

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul prezentei legi.

(1) Prezenta lege reglementează fondarea Centrului Istoric “Cetatea Soroca”, *denumită în continuare Centrul istoric*, cu statut de persoană juridică, aflată în subordinea autorității administrației publice centrale responsabile de protecția patrimoniului cultural-istoric.

(2) Prezenta lege reglementează raporturile juridice care apar în procesul ocrotirii de către stat, păstrării, conservării, utilizării și punerii în valoare a Centrului Istoric “Cetatea Soroca”.

Articolul 2. Reglementarea juridică.

(1) Raporturile juridice care apar în legătură cu ocrotirea, păstrarea, conservarea, utilizarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural-istoric și natural al Centrului istoric sînt reglementate în baza Constituției Republicii Moldova, a legislației privind organizarea administrativ-teritorială, protecția patrimoniului cultural și natural național, a convențiilor UNESCO și a altor tratate internaționale privind protecția patrimoniului cultural și natural la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte stabilesc alte prevederi decît cele ale prezentei legi, se aplică prevederile tratatelor internaționale.

Articolul 3. Componentele Centrului istoric.

(1) Centrul istoric cuprinde următoarele componente cultural-istorice și naturale, cu suprafața determinată în mod analitic, utilizînd vectori cu referință geografică în sistem național de proiecție stereografică:

- a) Complexul muzeal "Cetatea Soroca", care ocupă sectorul central al Centrului istoric și are statut de rezervație istorico-arheologică, constituită în conformitate cu Hotărîrea nr. 77 a Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești din 15 martie 1968;
- b) intravilanul municipiului Soroca;
- c) drumurile aflate în proprietatea municipiului Soroca;
- d) terenurile private;
- e) pensiunile agroturistice și casele de vacanță private.

(2) Limitele geografice și suprafața Centrului istoric sînt stabilite și aprobate de Guvern, în conformitate cu legislația.

Articolul 4. Statutul de protecție a Centrului istoric.

(1) În Centrul istoric se instituie regimul de zonă protejată de importanță națională.

(2) Pentru asigurarea protecției și conservării patrimoniului cultural și natural al Centrului istoric, se instituie zonarea internă a teritoriului acestuia cu regim diferențiat de protecție, păstrare, conservare și punere în valoare a componentelor patrimoniului cultural și natural al rezervației, delimitînd strict zonele de protecție și zonele tampon cu rol de protecție, stabilite în conformitate cu legislația și aprobate prin hotărîre de Guvern.

(3) Componentele cultural-istorice și naturale ale Centrului istoric se administrează de către deținătorii de terenuri, în conformitate cu legislația și cu prevederile UNESCO privind protecția patrimoniului cultural și natural, în baza unui regulament aprobat de Guvern.

(4) Terenurile din cadrul Centrului istoric și al zonei de protecție rămîn la dispoziția deținătorilor funciari, mecanismul de gestionare al acestora fiind stabilit de legislația în vigoare.

Articolul 5. Hotarele Centrului istoric.

(1) Hotarele Centrului istoric, zona de protecție, precum și zonarea funcțională internă cu regim diferențiat de protecție, păstrare, conservare și punere în valoare a componentelor patrimoniului cultural și natural al rezervației sînt stabilite prin hotărîre de Guvern, la propunerea autorităților administrației publice centrale și locale cu competențe în domeniu, în baza avizului Academiei de Științe a Moldovei și în conformitate cu legislația.

(2) La stabilirea zonei de protecție a Centrului istoric se iau în considerație hotarele localității, ale terenurilor private și drumurile.

Articolul 6. Administrarea Centrului istoric.

(1) Prin hotărîre de Guvern, în baza Complexului muzeal "Cetatea Soroca", prin extindere și reorganizare, se creează unitatea administrativă "Centrul istoric "Cetatea Soroca" cu statut de instituție publică, care va asigura administrarea Centrului istoric.

(2) Centrul istoric dispune de subdiviziuni organizatorice specializate, menite să asigure gestionarea, protecția, păstrarea, conservarea și punerea în valoare a patrimoniului istorico-cultural și natural din zona respectivă.

(3) Aspectele ce țin de administrarea componentelor naturale ale Centrului istoric sînt coordonate cu Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Mediului, Academia de Științe a Moldovei și cu deținătorii acestor componente, în conformitate cu legislația.

(4) Modalitatea de organizare instituțională și administrare a Centrului istoric este stabilită de Guvern, la propunerea autorității publice centrale cu competențe în domeniu, în baza avizului Academiei de Științe a Moldovei, în conformitate cu legislația.

Capitolul II

PROTECȚIA CENTRULUI ISTORIC

Articolul 7. Principiile de bază ale protecției Centrului istoric.

În scopul păstrării unicității și valorii universale a ansamblului de monumente istorico-culturale și natural-peisagistice ale Centrului istoric, pe teritoriul acestuia se instituie un regim de administrare și desfășurare a activităților în conformitate cu zonarea internă a Centrului istoric și în baza următoarelor principii:

a) soluționarea problemelor de amenajare a teritoriului, urbanistice și social-economice ce țin de protecția Centrului istoric, în vederea asigurării dezvoltării durabile a zonei în ansamblu;

b) prevenirea efectelor negative ale activităților economice, turistice și de agrement asupra Centrului istoric;

c) prioritatea activităților ce exclud deteriorarea sau distrugerea obiectivelor de patrimoniu cultural și natural, schimbarea aspectului sau modului statornicit de folosire a acestora, de asemenea, prevenirea activităților ce ar putea prejudicia obiectivele patrimoniului cultural și natural național;

d) diminuarea impactului negativ al activității antropogene în ansamblu asupra Centrului istoric.

Articolul 8. Particularitățile urbanistice și de amenajare a teritoriului Centrului istoric.

(1) Asigurarea protecției, păstrării, conservării și valorificării durabile a patrimoniului cultural și natural al Centrului istoric și a zonei de protecție a acestuia se realizează în conformitate cu legislația în domeniu, în baza planului de urbanism și amenajare a teritoriului Centrului istoric, aprobat de Guvern.

(2) La efectuarea lucrărilor de proiectare, de amenajare a teritoriului, de construcție, de ameliorare, de administrare și a altor lucrări pe teritoriul Centrului istoric și al zonei de protecție se va ține cont de necesitatea

conservării acestuia ca obiectiv al patrimoniului cultural și natural de importanță națională și internațională.

(3) Lucrările specificate la alin. (2) se vor efectua în conformitate cu legislația în vigoare, în baza unor autorizații emise de Guvern.

Articolul 9. Organizarea turismului pe teritoriul Centrului istoric.

(1) Organizarea turismului pe teritoriul Centrului istoric se realizează în conformitate cu legislația în vigoare și cu prevederile UNESCO în domeniul turismului cultural.

(2) Activitatea turistică în cadrul Centrului istoric se bazează pe strategia privind dezvoltarea turismului în Centrului Istoric, elaborată în conformitate cu principiile de conservare și de utilizare durabilă a patrimoniului cultural și natural de către autoritatea administrației publice centrale pentru cultură, în colaborare cu autoritatea administrației publice centrale pentru protecția mediului, autoritățile administrației publice locale și cu Academia de Științe a Moldovei, și aprobată prin hotărâre de Guvern.

Articolul 10. Activitatea și dezvoltarea Centrului istoric.

(1) Activitatea Centrului istoric se desfășoară în baza regulamentului de organizare și funcționare a Centrului istoric, a strategiei de dezvoltare și a planului de management al Centrului istoric, aprobate prin hotărâre de Guvern, la propunerea autorității publice centrale cu competențe în domeniu.

(2) În baza Complexului muzeal "Cetatea Soroca" se efectuează cercetări științifice ale componentelor Centrului istoric – arheologice, etnografice, biologice și de altă natură.

(3) Persoanele fizice și asociațiile care au domiciliul (sediul) în Centrul istoric au dreptul și sînt încurajate de stat să desfășoare activități economice tradiționale și să dezvolte obiceiurile specifice.

(4) Pe teritoriul Centrului istoric, activitățile economice tradiționale – pășunatul, cultivarea terenurilor, albinăritul, recoltarea florei și a faunei naturale terestre și acvatice, precum și prestarea serviciilor de turism și agrement, practicarea pescuitului sportiv, prestarea serviciilor de transport – se desfășoară în conformitate cu normele în vigoare.

(5) Dezvoltarea Centrului istoric se bazează pe programe complexe de dezvoltare a ramurii, de ocrotire de către stat, păstrare, conservare, folosire și punere în valoare a obiectivelor patrimoniului cultural și natural național, elaborate în conformitate cu legislația și aprobate de Guvern.

Capitolul III

PARTICULARITĂȚI PRIVIND EXERCITAREA DREPTULUI DE PROPRIETATE ASUPRA CENTRULUI ISTORIC

Articolul 11. Exercițarea dreptului de proprietate asupra componentelor Centrului istoric.

(1) Componentul Centrului istoric – terenul cu monumentul istorico-cultural care alcătuiește Complexul muzeal “Cetatea Soroca” – constituie proprietate de stat.

(2) Terenurile verde, edificiile și instituțiile de menire socială, drumurile aflate în proprietatea municipiului Soroca constituie proprietatea administrației publice locale.

(3) Terenurile de pământ arabil aparținând localnicilor, cladirile și casele de locuit constituie proprietate privată.

(4) Particularitățile privind exercitarea dreptului de proprietate asupra componentelor Centrului istoric sînt stabilite de prezenta lege, de legislația civilă, urbanistică și funciară a Republicii Moldova.

Articolul 12. Finanțarea.

(1) Centrul istoric își desfășoară activitatea economică în baza mijloacelor alocate de la bugetul de stat și de la bugetele locale, în baza mijloacelor speciale, a donațiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine, de asemenea, în baza altor surse de finanțare neinterzise de lege.

(2) Mijloacele financiare se utilizează în conformitate cu regulamentul Centrului istoric, aprobat de Guvern și în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 13. Particularitățile folosirii indicației geografice “Cetatea Soroca”.

(1) Centrul istoric este titularul dreptului de folosință a indicației geografice “Cetatea Soroca”.

(2) Se interzice folosirea în scopuri comerciale, indiferent de domeniul de activitate, a unor denumiri identice sau similare ce conțin indicația geografică “Cetatea Soroca”, dacă o asemenea folosire ar putea conduce la confuzii sau ar indica vreo legătură cu Centrul istoric “Cetatea Soroca”, fapt ce ar putea prejudicia interesele acestuia ori ar putea induce în eroare opinia publică.

Articolul 14. Restricții privind folosirea indicației geografice “Cetatea Soroca”.

(1) Orice persoană fizică sau juridică care desfășoară activitate de întreprinzător și este amplasată în zona geografică “Cetatea Soroca” are dreptul să folosească indicația geografică “Cetatea Soroca” pentru identificarea produselor fabricate, a lucrărilor executate sau a serviciilor prestate numai cu autorizația titularului de drept, în conformitate cu legislația.

(2) În lipsa autorizației menționate la alin. (1) sau în cazul refuzului de a acorda o asemenea autorizație, titularii de mărci, de denumiri de firmă și de alte obiecte ale proprietății intelectuale ce conțin indicația geografică “Cetatea Soroca”, indiferent de marfa sau serviciul pentru care se folosește

această marcă ori această denumire, sînt obligați să excludă din denumirea respectivă indicația geografică “Cetatea Soroca”.

Capitolul IV

RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA PREZENTEI LEGI

Articolul 15. Răspunderea pentru încălcarea prezentei legi.

(1) Încălcarea prevederilor prezentei legi atrage, după caz, răspundere administrativă, civilă sau penală, în conformitate cu legislația.

(2) Prejudiciile materiale cauzate componentelor rezervației de către persoanele fizice și juridice urmează să fie reparate în modul stabilit de legislație.

(3) Reparația prejudiciilor cauzate componentelor rezervației se efectuează în mod benevol sau în baza unei hotărîri judecătorești.

Capitolul V

DISPOZIȚII FINALE

Articolul 16.

Guvernul, în termen de 6 luni:

- a) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;
- b) va asigura constituirea și funcționarea Centrul istoric “Cetatea Soroca”, de asemenea, elaborarea proiectului de zonare funcțională și delimitare în teren a hotarelor fixe ale acesteia;
- c) va dispune autorităților administrației publice centrale cu competențe în domeniu elaborarea, în conformitate cu legislația în vigoare și cu prevederile UNESCO în domeniul protecției patrimoniului cultural și natural, a regulamentului, a strategiilor de dezvoltare, a planului de management al Centrului istoric “Cetatea Soroca” și a planului de urbanism și de amenajare a teritoriului acestuia.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTA INFORMATIVĂ **la proiectul de lege privind fondarea Centrului istoric** **“Cetatea Soroca”**

În cursul de mijloc al Nistrului este situat unul dintre cele mai pitorești orașe ale Moldovei – Soroca. Soroca este un oraș istoric localizat în partea de nord-est a Republicii Moldova, pe malul drept al râului Nistru, la o distanță de 160 km de Chișinău, la frontieră cu Ucraina. Soroca este capitala raionului cu același nume și este al doilea oraș ca mărime și importanță din Regiunea de Nord a țării. Cu o populație de 37,5 mii de locuitori și o suprafață de 13,11 km², orașul este un pol urban regional și un centru cultural de importanță națională.

Soroca are o istorie atestată de aproape 7 secole, timp în care evoluția urbanistică, socială, economică și culturală a fost complexă. În vatra Sorociei s-au descoperit urme de așezări omenești datând încă din Paleolitic. Acestea au dăinuit și în epoca bronzului precum și în cea dacică târzie. Investigațiile arheologice au depistat în jurul orașului așezări caracteristice pentru cultura Cucuteni-Tripolie, epoca bronzului, din perioada timpurie a fierului și altele, până în evul mediu. Se spune că la Soroca a fost înălțată o cetate din lemn și pământ în primul sfert al secolului al XV-lea. Unii istorici, între care Dimitrie Cantemir, Constantin Stamate, Zamfir Arbure și Nicolae Iorga consideră că Cetatea Soroca e de fapt construită pe locul fostei factorii genoveze Olchionia (cca. 500 de ani î.H.) sau a cetății dacice Sargus (numită și „Sarghidava”, „Krahita” sau „Krahidava”), unde erau depozitate mărfurile aduse din Podolia. Olchionia ar fi o stațiune întărită pe drumul dintre Cetatea Albă și Suceava.

Cu o primă mențiune documentară sub numele de Soroca Cetatea apare abia la 12 iulie 1499, odată cu primul său pârcălab Coste. La 12 iulie 1499, la Curtea Domnească de la Hârlău, boierii din Sfatul lui Vodă adevăresc biruința lui Ștefan cel Mare, pacea cu regele polon Ioan Albert. La 14 septembrie 1499, Ștefan cel Mare încheie un tratat de ajutor reciproc cu marele duce al Liteniei, Alexandru, unde este menționat „pan Coste, staroste de Soroca”. Cetatea Soroca a fost construită la ordinul lui Ștefan cel Mare, iar scopul ei era de a rezista tuturor atacurilor, în special celor ale tătarilor și turcilor. Astfel, în perioada medievală Cetatea Soroca de lemn a devenit parte din sistemul defensiv al Moldovei, care includea: patru cetăți la Nistru, două cetăți pe Dunăre și trei cetăți în nordul țării. După ridicarea puternicei fortificații, orașul Soroca începe să crească în importanță având o funcție administrativă și comercială prin punctul vamal instalat aici. Totodată prin fortificarea nucleului urban de la Soroca, se încerca crearea unui nou centru de greutate a rețelei urbane moldovenești și în special a comerțului de tranzit, după pierderea în 1484 a cetăților din sudul Moldovei.

Între anii 1543-1546, în timpul domniei lui Petru Rareș, cetatea a fost rezidită din temelie de piatră, așa cum o vedem și astăzi. La începutul construcției, meșterii au pus la baza calculelor lor legea supremă a armoniei

„secțiunea de aur”. Acest tip de cetate mai este numit și „tip scoică”. Dimensiunile și forma cetății Soroca sînt foarte importante pentru înțelegerea originii și locului ei în sistemul de apărare al Moldovei medievale. Cetatea Sorocii este contemporană relizărilor Renașterii italiene, ea comportă trăsături asemănătoare cu multe dintre cetățile din nordul Italiei (în special cu castelul Caprarola), dar există și destule elemente care le deosebesc. Dimensiunile mici ale cetății, diametrul interior egal cu 100 pași, plasează cetatea Sorocii printre realizările remarcabile ale arhitecturii europene, fiind o mărturie a experienței meșterilor ei în arta construcțiilor. În acest stil mai sunt castelul Del Monte din Italia, castelele Restormel și Queenborough din Anglia. Cetatea are o formă circulară cu diametrul curții interioare de 37,5 m, cu 5 turnuri, 4 circulare și unul prizmatic cu pasajul de intrare, toate amplasate la distanțe egale. Zidurile incintei, de 3,05 m grosime în toate elementele sale, au o înălțime de 21 m, cu o evazare sub formă de talos la nivelul solului, adîncite cu încă 7 m în platou pînă la stratul cu rocă dură. Partea superioară a cetății, dominată de turnurile ce se ridicau deasupra curtinelor cu 4 m, este înzestrată cu creneluri. În interiorul cetății trei rînduri de galerii de lemn, susținute pe grinzi în consolă, erau destinate apărătorilor cetății. În cetate se intra prin turnul prizmatic orientat spre Nistru, străbătut la primul nivel de un pasaj secționat prin construirea a două porți masive, precedate de o hersă. Sub pasaj se aflau două „capcane” subterane. Deasupra intrării se află capela cetății cu intrarea de pe prima galerie. Avea un portal în arc ogival cu chenare din baghete în spiritul goticului moldovenesc. Intrările în încăperile din turnuri aveau loc de pe galeriile de lemn, legate între ele prin scări exterioare. Pe drumul de strajă, amenajat pe lîngă crenelurile curtinelor, parțial pe grosimea lor, era depozitat inventarul de apărare. În centrul cetății era săpată o fîntînă.

Însemnătatea orașului și a cetății, după părerea lui Cantemir, a crescut după pierderea Tighinei, cetatea Soroca fiind de acum înainte cea mai puternică fortăreață împotriva polonezilor, dar și a tătarilor. Letopisețele consemnează numeroasele ciocniri militare ce aveau loc sub zidurile cetății. Există o legendă veche despre Barza albă a cetății Sorocăi, în care se spune că pe timpul unui îndelungat asediu de către tătari, o barză albă ar fi adus struguri apărătorilor înfometați și însetați ai cetății, salvându-le astfel viața și dăruindu-le biruința.

Cetatea Soroca a fost un element destul de esențial al sistemului feudal de apărare a Principatului Moldova. Pe la Soroca obișnuiau să treacă cazacii, care prădau Moldova, dar și armata otomană care ducea războaie cu Polonia. În anul 1601 Soroca a fost atacată de cazaci, iar locuitorii tîrgului au fost măcelăriți. În 1651 polonezii au ocupat tîrgul și cetatea, fiind alungați abia în 1653 de cazacii lui Timuș Hmielnițchi. La mijlocul secolului al XVII-lea călătrul turc Evlia Celebi a descris Soroca ca avînd la 1000 de case și fiind inundată de verdeață, iar cetatea, „mică în dimensiuni dar construită cu multă iscusință”. În timpul aflării în cetate a unui efectiv de 2000 de oșteni polonezi, au fost făcute o serie de schimbări. Au fost alipite pereților incintei

13 încăperi pentru păstrarea prafului de pușcă, iar deasupra lor au fost construite încăperi pentru cazare. Intervalele dintre creneluri au fost astupate rîmînînd orificii pentru tragerea cu arme uşoare. Pentru oştenii polonezi au fost construite cazărmi în afara cetăţii, terenul fiind înconjurat cu un şanţ şi un val de pămînt.

În anii 1671-1672 a avut loc răscoala slujitorilor din ținuturile Lăpuşna şi Orhei în frunte cu Mihalcea Hîncu, la care s-au alăturat şi mulţi soroceni, înăbuşită de către Gheorghe Duca. În 1680 polonezii au atacat fără succes Cetatea Sorocii, dar nevoiţi să se retragă au jefuit tîrgul. În 1686 craiul polonez Ioan Sobieski, cu ajutorul cazacilor ocupă cetatea Sorocii, de unde polonezii nu au plecat decît în 1699, în urma tratatului de pace de la Carlovitz.

Construcţia a fost responsabilă de crearea unei frontiere politice la margine de ţară şi anume pe porţiunea de râu Naslavcea–Vadu-Raşcu, de securitatea economică a ținutului şi a ţării. De asemenea, Cetatea reprezenta securitatea comercială la vadurile Nistrului şi mai ales la cele trei: Otaci–Moghiliov-Podolsk, Soroca–Iampol şi Vadu-Raşcu–Raşcu.

În 1711 armata rusă şi ţarul Petru I a trecut Nistrul pe la Soroca, venind în susţinerea lui Dimitrie Cantemir. În vremea războiului ruso-turc din 1767-1774 însemnătatea militară şi strategică a cetăţii este în scădere, fiind folosită pentru depozitarea proviziilor.

Sute de ani oraşul Soroca a fost centru comercial, meşteşugăresc şi agricol al Principatului Moldova. În 1812 cetatea şi oraşul au trecut în stăpînirea imperiului Rus, şi pe lângă populaţia băştinaşă de Moldoveni s-au stabilit aici şi numeroşi ruşi, ucraineni şi evrei. La 1835 localităţii Soroca i se atribuie statut de oraş, iar la 1836 devine centru judeţean. În timpul reformelor din a doua jumătate a sec. XIX Soroca a beneficiat de o dezvoltare economico-socială, manifestată prin creşterea populaţiei, dezvoltarea economiei locale, a instituţiilor de învăţămînt, medicale, administrative.

În anul 1932, partea nouă a oraşului, aşezată pe malul Nistrului, a fost inundată. Au fost iniţiate lucrări de reamenajare intenţionîndu-se ridicarea unui dig împotriva revărsărilor Nistrului, precum şi construcţia unei catedrale noi, lucrări care nu au fost duse la bun sfîrşit.

În anul 1944, la Soroca s-a instalat Guvernul şi alte organisme administrative ale RSSM, găzduite provizoriu în cele mai reprezentative clădiri din oraş: sediul zemstvei, gimnaziul pentru fete, etc. O nouă înflorire oraşul a cunoscut în perioada sovietică, când Soroca devine unul dintre cele mai vestite centre culturale, educaţionale şi industriale din Moldova.

Cetatea a fost supusă unor lucrări de restaurare în perioada interbelică, apoi între anii 1959-1960 şi 1968-1969.

Astăzi, Cetatea Soroca găzduieşte expoziţia Muzeului de Istorie şi Etnografie din municipiu. Imaginea Cetăţii Soroca este aplicată pe partea din spate a buletinului de identitate al cetăţenilor R. Moldova, precum şi pe bancnotele de 20 de lei. În anii 2012-2015 în cadrul proiectului transfrontalier cofinanţat de Consiliul Raional Soroca şi Consilul Orăşenesc

Soroca Cetatea Soroca a trecut printr-un șir de reconstrucții pentru restabilirea imaginii originale a turnului de la intrare, celorlalte trei turnuri, acoperișului, la amenajarea spațiului aferent prin pavare cu piatră de Cosăuți, ca pe vremuri, restaurarea aleilor din parc și reparația drumurilor care duc spre cetate.

Cetatea Sorocii este un monument de valoare națională, cu o arhitectură unică. Este singura cetate care ne-a mai rămas. Valoare istorică constă în faptul că ea a supraviețuit până în timpul nostru, la fel cum a fost creată de meșterii din Evul Mediu.

Este foarte importantă, pentru că prezintă o educație civică, patriotică și o mândrie de țară. Ea însuflă și acum încredere.

Cetatea lui Ștefan cel Mare de la Soroca este și una dintre cărțile de vizită ale Republicii Moldova. Puțini sunt cei care nu au fost măcar o dată în viață să o vadă sau cei care vin în republică să-i afle istoria.

În apropierea Cetății sunt amplasate mai multe clădiri istorice dintre care Catedrala „Adormirea Maicii Domnului” (1840-1842), construită după proiectul elaborat în 1832 de către Antuan Weismann, este unica biserică din Republica Moldova în stil modern în stil neoclasicist cu plan cruciform, în anul 1878 în fața intrării a fost ridicată o clopotnița cu trei niveluri; sediul fostei cîrmuirii a zemstvei județene, construit în anii 70 ai secolului al XIX-lea, supraveghetor al lucrărilor și posibil autor al proiectului fiind A.I. Bernardazzi; gimnaziul pentru fete (1902-1910), o clădire emblematică pentru oraș, construită în stil eclectic și având planul tradițional în formă de ”T”; sinagoga (1906-1907), spitalul județean (1907) ș.a.

În anul 1986 orașului Soroca i s-a atribuit statut de oraș istoric în vederea protejării patrimoniului său.

În prezent, este unicul oraș din Moldova ales pentru participarea în proiectul Strategii urbane ghidate de comunitate în orașe istorice implementat de Community-led Urban Strategies in Historic Towns (COMUS) și finanțat de Consiliul European. Zona de proiect considerată coincide cu zona istorică protejată a orașului Soroca. Un element important în acest context este faptul că la moment limitele zonei istorice încă nu sunt definitiv aprobate de organele competente. Zona tampon considerată coincide cu zona de protecție, care, în conformitate cu Regulamentul privind zonele protejate naturale și construite este de 100 metri în localitățile urbane. Această delimitare poate fi modificată în momentul aprobării unei zone de protecție pentru Soroca prin decizia Parlamentului Republicii Moldova. Zona definită de proiect are o suprafață de 121,7 ha și conține 58 de clădiri listate în Registrul național al monumentelor de arhitectură, 7 dintre care sunt de categorie națională. Împreună cu zona tampon, suprafața analizată este de 186,3 ha. Este amplasată între râul Nistru și dealurile mai înalte din vest ce au un caracter suburban. Rețeaua stradală este alcătuită dintr-o parte neregulată mai veche la nord de cetate și alta rectangulară planificată în timpul regimului țarist rus din sec. XIX. Ambele zone au o importanță deosebită pentru identitatea orașului și necesită o abordare

corespunzătoare. Din perspectiva utilizării terenurilor și a fondului construit, acest teritoriu coincide cu centrul public al orașului. Aici sunt concentrate majoritatea clădirilor administrative, comerciale și culturale, inclusiv sediul administrației publice locale. Locuințele, majoritatea case unietajate de tip tradițional sau vile urbane ocupă cca 2/3 din teritoriu. Un element important de discontinuitate a tipologiei construcțiilor o constituie amplasarea în vecinătatea cetății a unui ansamblu blocuri locative multietajate ce contrastează cu mediul urban existent, construite în perioada sovietică. Deficiențele financiare și lipsa unor reglementări coerente după formarea statului Republica Moldova în 1991 au condus la modificări negative semnificative asupra mediului urban istoric din Soroca. Unele monumente au fost demolate, altele au suferit intervenții necorespunzătoare cum ar fi lucrări de reparații de o calitate proastă sau construirea supraetajărilor și anexelor ce nu respectă alinierea inițială a clădirilor. Fondul construit nou este de o calitate arhitecturală limitată și nu corespunde specificului original/autentic al locului. Totalitatea factorilor enumerați, precum și lipsa unei continuități a evoluției urbane în Soroca au condus la favorizarea dezvoltărilor haotice. Atât în interiorul centrului istoric, cât și în relație cu zonele învecinate există grave confruntări estetice și funcționale. În prezent nu există un sistem eficient de conservare/restaurare a monumentelor istorice. În conformitate cu legislația în domeniu, proprietarii și gestionarii bunurilor de patrimoniu cultural imobil, inclusiv autoritățile religioase din Republica Moldova, au obligația de a întreține și proteja aceste bunuri. În același timp, unele prevederi ale legislației în vigoare sunt conștient ignorate, altele, fiind vagi – permit diverse interpretări. În consecință, există foarte puține exemple pozitive de conservare a monumentelor, în majoritatea cazurilor intervențiile fiind dezastruoase și adesea ireversibile. În prezent în Republica Moldova nu există un sistem de protecție la nivel de zonă urbană, cu excepția centrului istoric al orașului Chișinău. În Soroca sunt protejate doar clădirile aflate în Registrul monumentelor, dar eficacitatea acestui tip de protecție este practic nulă, atât din cauza lipsei controlului din partea autorității publice locale, precum și din cauza nerespectării procedurii de avizare din partea proprietarilor/utilizatorilor. Un alt factor de risc important este privatizarea ilegală a multor clădiri istorice aflate în gestiunea statului sau a autorităților locale. În același timp, există o serie de clădiri, străzi și chiar mahalale ce au o vechime foarte mare și o importanță deosebită pentru identitatea locului, dar nu sunt listate ca monumente deoarece, fiind case tradiționale, nu au fost considerate ca având o arhitectură monumentală remarcabilă. Aceste case sunt, de obicei, locuite de o populație foarte săracă ce nu are posibilitatea de a le renova și de a le introduce în circuitul economic local. Este important, deci, ca aceste zone urbane să fie conservate și considerate ca atare în momentul elaborării politicilor urbane viitoare. Deși există anumite tentative de reglementare a activităților și a utilizării terenurilor în zona centrală și în întregul oraș, la moment nu putem discuta despre planificare

urbană integrată în Soroca. Situația este îngreunată și de faptul că autoritatea publică locală are posibilități și capacități limitate de gestiune a patrimoniului cultural construit. Spre exemplu, în cadrul primăriei nu există o unitate specializată responsabilă de gestiunea patrimoniului cultural construit. De asemenea, nu există un fond special de finanțare pentru aceste scopuri. Niciuna dintre politicile recent adoptate nu conține prevederi de conservare integrată a centrului istoric.

Prezentul proiect de lege este elaborat în baza art.11 p. (2) din Legea nr. 764 din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială, în scopul protecției, conservării și salvării pentru generațiile prezente și viitoare a peisajului cultural “Cetatea Soroca” – ansamblu de monumente istorico-culturale și natural-peisagistice din defileul râului Nistru, microzona municipiului Soroca, cu valoare excepțională pentru civilizația națională și internațională, precum și din punct de vedere istoric și științific.

Deputat în Parlament

G. Podnarens